

Yttrande - av huvudbetänkandet Innovation genom information (SOU 2020:55)

Bollnäs kommuns yttrande fokuserar på de delar av remissen som berör förändringar för kommunal arkiv- och informationshantering, såsom krav vid utlämnande, beslut vid avslag, avgifter, ekonomiska konsekvenser och nya begrepp.

Tillhandahållande av information i digital form

I huvudbetänkandet föreslås att ”när information tillhandahålls efter en begäran ska myndigheter [...] vara skyldiga att tillämpa formatkraven endast om det krävs för att uppfylla de krav på format som angetts i begäran om vidareutnyttjande”. Idag kan en allmän handling lämnas ut i form av en papperskopia. Med den nya lagen kan en person begära att få handlingen i digital form och vi är i så fall skyldiga att tillhandahålla den digitalt, om det inte innebär att personuppgifter eller sekretess röjs eller att det strider mot upphovsrättslagen eller annan lag. Om vi inte kan lämna ut informationen i önskat format ska vi enligt förslaget skriva ett skriftligt och motiverat beslut (se mer om detta under ”Skriftligt beslut om avslag” nedan).

Ett förslag om undantag beskrivs under Lämplighetsbedömningen (sida 205-206): ”I sistnämnda bestämmelse (artikel 5.3) anges att det inte finns en skyldighet att anpassa eller framställa ny information för att efterleva kraven i artikel 5.1 om det skulle medföra en oproportionell ansträngning.” [...] ”De omständigheter som kan beaktas vid bedömningen enligt den nu aktuella bestämmelsen ska vara hänförliga till den offentliga aktörens verksamhet, budget eller organisation. Utgångspunkten är att kärnverksamheten [...] inte ska påverkas. Det kan inte heller krävas att kostnadskrävande teknisk utrustning anskaffas eller att personal anställs för att kunna efterleva de nu aktuella formatkraven.”

Bollnäs kommun konstaterar att olika myndigheter kommer ha olika möjligheter att leva upp till kraven på grund av man har olika resurser och kapacitet. Det kan innebära att en begäran om vidareutnyttjande kan komma att avslås hos en myndighet medan en annan myndighet har möjlighet att tillhandahålla informationen. Vi är en relativt liten kommun som inte har

mycket resurser för detta. En större myndighet eller kommun har antagligen andra möjligheter.

Skriftligt beslut om avslag

I huvudbetänkandet föreslås att ”om en myndighet avslår begäran om vidareutnyttjande ska myndigheten meddela ett skriftligt och motiverat beslut”. Det innebär två skillnader mot dagens regler. En skillnad är att ett nekande/avslag idag först meddelas muntligt och om den som gjort begäran önskar så skrivs ett skriftligt och motiverat beslut som kan överklagas. Med den nya lagen ska skriftligt beslut skrivas på en gång. Den andra skillnaden är att antalet nekande/avslag med stor sannolikhet kommer att öka med möjligheten om begäran om vidareutnyttjande. Detta eftersom vi behöver besluta om avslag då det inte är möjligt att lämna ut i det begärda formatet både på grund av att det innebär att personuppgifter eller sekretess röjs eller att det strider mot upphovsrättslagen eller annan lag och när begäran innebär en ”oproportionell ansträngning”. När skriftliga avslagsbeslut skrivs kan fler beslut överklagas.

Bollnäs kommun konstaterar att administrationen kring nekande/avslagsbeslut kommer att öka avsevärt om förslaget skulle bli verklighet. Bollnäs kommun ogillar förslaget och föreslår att dagens regelverk, det vill säga att avslag meddelas muntligt i första hand för att vid begäran meddelas i ett skriftligt och motiverat beslut, ska fortgå vid införandet av nya lagen.

Konsekvenser med de olika avgiftsprinciperna för en kommun

I förslaget beskrivs tre olika principer för avgifter som kommer påverka kommunens verksamheter på olika sätt:

1. Myndigheter föreslås få ta ut avgift enligt *marginalkostnadsprincipen* som ska få omfatta kostnader för att reproducera, tillhandahålla och sprida information samt för att avidentifiera personuppgifter och för att vidta åtgärder för att skydda konfidentiell affärsinformation.
2. Vidare föreslås att särskilt värdefulla datamängder, som enligt Lantmäteriets slutrapport ”[Tillgängliggörande av särskilt värdefulla datamängder](#)” är exempelvis kommuners data om belägenhetsadresser, byggnader, fastigheter, topografi, NVDB-data, bullerkartläggningar och luftkvalitet, ska vara *avgiftsfri*.
3. Slutligen föreslås att en avgift som tas ut av bibliotek, museer och arkiv ska, utöver marginalkostnader, få omfatta kostnader för att samla in, framställa och lagra information enligt *principen om full kostnadstäckning*. Det innebär att till exempel arkivmyndigheten, museet och biblioteket kan ta ut avgift enligt den principen.

Bollnäs kommun vill belysa att avgifterna för tillgängliggörande och tillhandahållande av information från kommunala verksamheter kommer att styras av tre olika principer beroende på vilken myndighet eller vilken slags information det rör. Till exempel kommer miljö- och byggnämnden att kunna ta ut avgift enligt marginalkostnadsprincipen utom för den information som bedöms som särskilt värdefulla datamängder som ska vara avgiftsfri. Kommunstyrelsen och kulturnämnden kan ta ut avgift enligt

marginalkostnadsprincipen utom verksamheterna arkivmyndighet, bibliotek eller museum som kan ta ut full kostnadstäckning. Risken finns att det blir problematiskt att pedagogiskt förklara detta för den som efterfrågar informationen. Det kan även vara problematiskt att förstå fenomenet för verksamheterna inom en kommun. Bollnäs kommun anser att avgiftsprinciperna gör avgiftshantering onödigt krånglig för kommuner och efterlyser ett mer enhetligt regelverk för avgifterna i kommunala verksamheter.

Avgiftens betydelse som incitament att specificera vilken information som efterfrågas

Kommunfullmäktige i Bollnäs kommun har beslutat om att avgift som motsvarar avgiftsförordningen ska tas ut vid begäran om utlämnande av allmän handling och det gäller även digital information. Ett av skälen till beslutet är att kommunen inte har möjlighet att hantera omfattande eller frekventa framställningar som kan uppstå lite mer ”slentrianmässigt” om det inte kostar något för den som begär ut informationen. I förslaget förespråkas avgiftsfrihet i första hand. På sidan 280 i huvudbetänkandet står det att: ”Det kan inte uteslutas att en mer övergripande möjlighet till avgiftsfri tillgång till information medför att antalet förfrågningar ökar genom att sökanden då inte har samma incitament att på förhand överväga vilken information som efterfrågas, för att inte behöva erlägga avgifter i onödan.” Vidare står det att: ”Dessa problem ska dock enligt vår bedömning inte överskattas i praktiken.”

Bollnäs kommun vill framföra att trots att vi idag har möjlighet att ta ut en avgift så förekommer problem med omfattande och frekventa framställningar. De har beskrivits i till exempel promemorian ”Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling” ([Ds 2017:37](#)). Vi efterlyser förslag på hur myndigheter ska hantera omfattande eller frekventa förfrågningar när möjligheterna till avgiftsfri tillgång till information ökar.

Ekonomiska konsekvenser

Enligt utredningen kommer tillgången till öppna data att ge stora samhällsvinster. Förmodligen kommer efterfrågan på information att öka i och med den nya lagen. Handläggningen av begäran om vidareutnyttjande samt avslags- och överklagandehantering kommer med stor sannolikhet att kräva mer resurser vilket kan leda till ökade kostnader för Bollnäs kommun. Enligt huvudbetänkandets bedömning kommer de budgetära konsekvenserna av förslagen att kunna hanteras inom myndigheternas befintliga anslag.

Bollnäs kommun poängterar att anslagen till kommuner kan behöva höjas så att det nya regelverket kan följas.

Begrepp

I huvudbetänkandet föreslås användning av vissa begrepp för att förtydliga skiljelinjer mellan befintlig lagstiftning och den nya föreslagna lagen. Till exempel föreslås användning av begreppet ”*information*” för att göra skillnad mot tryckfrihetsförordningens ”*handling*” och offentlighets- och

sekretesslagens ”uppgift”. Andra begrepp som nämns är ”begäran om vidareutnyttjande” ”tillhandahålla” och ”tillgängliggöra”.

Bollnäs kommun bifaller förslagen om begreppen då de bör ge avsedd effekt.

KOMMUNSTYRELSEN

Marie Centerwall
Kommunstyrelsens ordförande

Helena Björkman
Kommunchef